

A BÉKÉS MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT KÖZGYŰLÉSÉNEK ELNÖKE

Cím: 5600 Békéscsaba, Árpád sor 18. Levélcím: 5601 Békéscsaba, Pf: 118. Tel.: (66) 441-156

Előkészítő: Dr. Huszár Erika	NYILVÁNOS ülés
Véleményező bizottságok: Területfejlesztési Bizottság	A döntéshozatal egyszerű többséget igényel

ELŐTERJESZTÉS
a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
2017. november 09-én tartandó ülésére

Tárgy: Tájékoztató Békés megye természetvédelméről

Tisztelt Közgyűlés!

A Békés Megyei Önkormányzat felkérésére a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága elkészítette az előterjesztés mellékletét képező, Békés megye természetvédelméről szóló tájékoztatóját.

A tájékoztató ismerteti a természetvédelmi feladatköröket, a Békés megyében található védett természeti területeket, valamint a Natura 2000 területeket. Tájékoztatót kapunk a védett természeti értékekről, valamint az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program természetvédelmi vonatkozásairól.

A fentiek alapján kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy az előterjesztés megtárgyalását követően támogassa az alábbi határozati javaslatot.

Határozati javaslat:

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése elfogadja a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának a Békés megye természetvédelméről szóló tájékoztatóját.

Békéscsaba, 2017. október 31.

Zalai Mihály

Tájékoztató
Békés megye természetvédelméről

Előterjesztő: Dr. Tirják László igazgató
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság

Szarvas
2017. október

A természetvédelem helyzete Békés megyében

Természetvédelmi feladatkörök

A természetvédelmi tevékenységekben meghatározó változásokat hozott a 2005. év. Ettől az időponttól a nemzeti park igazgatóságok államigazgatási hatásköre megszűnt. A nemzeti park igazgatóságok legfőbb feladatköre a természetvédelmi kezelés ellátása, amely a természeti értékek felmérésétől a konkrét kezelési beavatkozásokon át a bemutatásig és az őrzésig terjed a védett- és Natura 2000 területek, valamint a védett természeti értékek vonatkozásában. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság tevékenysége is ennek megfelelően alakult az elmúlt években.

Védett természeti területek

Jelenleg Békés megye területén – a Körös-Maros Nemzeti Parknak a megyére eső területeit is beleértve – 5 országos jelentőségű védett természeti terület található, 29.731 hektár kiterjedésben. Az országos jelentőségű védett természeti területek a megye területének 5,2 %-át fedik le, ezzel Békés megyében a védett területek aránya jelentősen elmarad az országos átlagtól (9,2%).

Terület neve	Békés megyei terület	Teljes terület
Körös-Maros Nemzeti Park	29568 ha	51125 ha
Szarvasi Arborétum TT.	45 ha	45 ha
Szarvasi Történelmi Emlékpark TT.	1 ha	1 ha
Dénesmajori Csigáserdő TT.	5 ha	5 ha
Szeghalmi Kék-tó TT.	112 ha	112 ha

A védett természeti területek sorában feltétlenül szólnunk kell a helyi jelentőségű védett természeti területekről is. Ezek védetté nyilvánítása és kezelése a települési önkormányzatok hatáskörébe tartozik. A legutolsó részletes felmérés szerint (szerk: Tardy J. 1996: Magyarországi települések védett természeti értékei. Mezőgazda kiadó.) Békés megyében mintegy 150 objektum áll ilyen oltalom alatt 650 hektár területtel. Ez számát tekintve az országos átlagnak megfelelő érték volt.

Örvendetes fejlemény, hogy ismereteink szerint jelenleg Békés megye 27 településén 202 objektum áll helyi védelem alatt. Ezek pontos területe nem ismert, mert nem minden határozat tartalmaz erre vonatkozó adatot, de biztosan meghaladja a 788 hektárt.

A Békés-Csanádi háton az egykor végeláthatatlan **lőszpuszták** napjainkra szinte teljesen eltűntek, út menti mezsgyékre szorultak, gyakran csupán néhány négyzetméteres állományok utalnak az élővilág hajdani csodálatos gazdagságára. A Dél-Tiszántúlon, a Körös-Maros Nemzeti Park működési területén fellelhető mezsgyék 5-10 méter szélességű gyepsávok a közutak, vasutak, földutak, csatornák, erek mentén. Békés megyében a mezsgyéken található védett természeti értékek előfordulása miatt két mezsgyét is helyi jelentőségű, védett természeti területté nyilvánítottak. Az egyik Mezőkovácsháza és Battonya között húzódó közút melletti mezsgye, a másik pedig Kondoros határában lévő bókoló zsálya termőhelye.

Mezőkovácsháza- Battonya közötti út menti helyi jelentőségű védett természetvédelmi terület

Natura 2000 területek

Békés megyében 31 Natura 2000 terület került kijelölésre összesen 80.888 ha (a megye 14,4%-a) kiterjedésben. Ez a védett területekhez hasonlóan szintén elmarad az országos átlagtól (21%). Ebből a **különleges madárvédelmi területek** Békés megyében 52.695 ha-t (a megye 9,4%-a), a jóváhagyott **természetmegőrzési területek** 51.879 ha-t (a megye 9,2%-a) tesznek ki. Mint látható, a két típus jelentős átfedésben van. Ezen túl 27.935 ha országos jelentőségű védelem alatt is áll, a nem védett Natura 2000 területek nagysága 52.953 ha.

A különleges madárvédelmi területek kijelölése a Madárvédelmi Irányelv (Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds) I. mellékletén szereplő madárfajok, valamint a rendszeresen előforduló, az I. mellékletben nem szereplő vándormadarak listáján szereplő fajok alapján történt. A különleges természetmegőrzési területek és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek kijelölésének alapját az Élőhelyvédelmi Irányelv (Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild flora and fauna) I. függelékében felsorolt élőhelytípusok, valamint a II. függelékben felsorolt állat- és növényfajok képezték, amelyeket a 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet emelt át a magyar jogrendbe. A Natura 2000 területek helyrajzi számos listáját és térképeit a 14/2010. (V.11) KvVM rendelet tartalmazza.

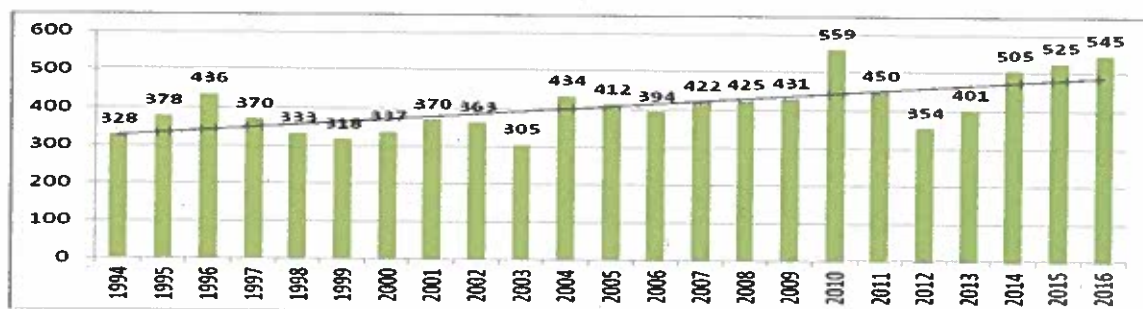
Védett természeti értékek

Magyarországon jelenleg közel 1400 vadonélő növény- és állatfaj áll területtől független természetvédelmi oltalom alatt, ezeknek mintegy harmada a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság működési területén is előfordul. Megkülönböztetett figyelmet érdemelnek ezek közül azok a fajok, amelyek állományának meghatározó része fordul elő Békés megye területén, mint az **erdélyi hérics** (*Adonis transsylvanica*) a **bókoló zsálya** (*Salvia nutans*), a **dobozos pikkelyes csiga** (*Hygromia kovacsi*) vagy a **túzok** (*Otis tarda*), amelynek megőrzése a Nemzeti Parknak nemzetközi egyezmények alapján is kötelezettsége.

Magyarország első fokozottan védett növényfaja, az erdélyi hérics (Adonis hybrida) hazánkban csak Békés megyében fordul elő.

A **túzok-védelem magyarországi központja** az 1979 óta működő dévaványai Tűzokvédelmi Állomás. A másutt is folyó szabadtéri állományvédelem mellett az Állomás végzi a természetes élőhelyén nem megvédhető tűzok fészekaljak mentését, felnevelését és visszajuttatását a természetbe. E munkában jelentős előrelépést hozott a pályázati forrásból megvalósított **Tűzokvédelmi Mintaterület**, amely egy 400 hektáros bekerített és speciálisan kezelt terület, amely Európában egyedülálló természetvédelmi projekt.

A tavaszi tűzokszinkron eredményei Déványa térségében, 1994-2016

Sztyepei maradványfaj a bókoló zsálya (Salvia nutans). Szintén csak Békés megyében fordul elő hazánkban.

A pusztai tyúktaréj (Gagea szovitzii) mindössze néhány éve került elő a Nemzeti Parkban, egyben az országban is először.

Az atracélcincér (Pilemia tigrina) hazánkban csak a Körös-Maros közén és a Mecsekben fordul elő.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program természetvédelmi vonatkozásai

A nemzeti park igazgatóságok jelentős feladatot láttak és látnak el az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) működtetésében. Az ÚMVP érintett intézkedései a természetvédelemi szempontú mezőgazdálkodás terjedését ösztönző intézkedések: az agrár-környezetgazdálkodási és a Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatások; Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások támogatása jogcím, melyen keresztül, például tartós zöldugar létesítése szántóterületen, gyeptelepítésre, sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyein, méhlegelő növénykultúra létesítése szántóterületeken lehet pályázni és anyagi forrást igényelni a megvalósításhoz.

Az **agrár-környezetgazdálkodási támogatások (AKG)** természetvédelmi szempontból legértékesebb részei zonális programjai, melyek a Magas Természeti Értékű Területeken (MTÉT) valósulnak meg. Nagy vívmány, hogy Békés megyét érintően 2009. szeptember 1-jétől 3 Magas Természeti Értékű Terület működik: a Dévaványa és környéke-, a Békés-Csanádi hát- és a Kis-Sárrét Magas Természeti Értékű Terület. Itt többlet pénzforrásokra is lehet pályázni, így nem véletlen, hogy több önkormányzat is kérte az agrár-környezetgazdálkodási lehetőséget.

A Dévaványa és környéke Magas Természeti Értékű Terület 75.088 ha kiterjedésű, Békés megye északi részét, Bucsa, Dévaványa, Ecsegfalva, Füzesgyarmat, Gyomaendrőd, Kertészsziget, Körösladány, Szeghalom települések külterületét, illetve azok részeit foglalja magába. A Békés-Csanádi hát Magas Természeti Értékű Terület, mely a Békés megye délnyugati részén lévő, Békéssámson, Kardoskút, Orosháza, Tótkomlós településeket érinti, a Csongrád megyébe eső területekkel összesen 39.060 hektáros kiterjedésű. A Kis-Sárrét Magas Természeti Értékű Terület, 33.549 hektáron, Biharugra, Geszt, Körösnagyharsány, Mezőgyán, Okány, Sarkadkeresztúr, Szeghalom, Vésztő, Zsadány térségében helyezkedik el.

A 2016-2020 között zajló AKG ciklusban, az MTÉT területekre vonatkozó célprogramok **önkéntességen alapulnak**, ezek a tűzokvédelmi szántó és gyeppel, a kék vércse-védelmi szántó és gyeppel és az alföldi madárvédelmi szántó és gyeppel tematikus előírás csoportok. A tűzok, a kékvércse, az alföldi madarak élőhelyeinek megőrzését, fejlesztését célozzák, egyben jelentős **többlettámogatást biztosítva**. Ez a többlettámogatás tűzokvédelmi programcsomagban hektáronként akár a 400 eurót meghaladó összeget jelenthet az eredményesen pályázó gazdáknak a terület alapú támogatáson felül.

Az Igazgatóság szerepe az AKG-ban összetett, elsősorban szakmai véleményekkel, szakértőként segíti a Magyar Államkincstár munkáját.

Virágos táblaszegély egy Magas Természeti Értékű Területen

A Natura 2000 hálózat kijelölése és kihirdetése után megjelent a 269/2007. (X. 18.) Korm.rendelet a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól, amely alapján évente 69 euró támogatás vehető igénybe hektáronként. A nemzeti park igazgatóság, a Natura 2000 hálózathoz tartozó szakmai feladatokon túl, szakértőként közreműködik a program végrehajtási folyamatában.

Ökológiai gazdálkodás fenntartása

Az Európai Unióban – így hazánkban is – a mezőgazdasági termékeket, a belőlük készült élelmiszereket és takarmányokat csak akkor szabad ökológiai jelöléssel forgalmazni, ha rájuk vonatkozó közösségi és hazai jogszabályok betartása mellett, az állam hatósági kontrollja alatt működő ellenőrzési rendszerben állították elő, és rendelkeznek ezekről igazolással.

A Biokontrol Hungária Nonprofit Kft. is fontos szereplője a bio tanítás rendszerének azzal, hogy ellenőrzi és tanúsítja a magyarországi ökológiai élelmiszer-gazdasági szektor szereplőinek munkáját.

A nemzeti park igazgatóság 2002-ben lépett be a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. ellenőrzési rendszerébe és azóta is folyamatosan növeli az ökológia gazdálkodásba vont gyepterületeit. Mára **7000 hektár fölött** bejelentett ökológiai gazdálkodás alá vont területtel rendelkezik, mely területeket legeltetéssel illetve kaszálással hasznosítja.

A természeti értékek megóvása és fejlesztése

Az Igazgatóság valamennyi tevékenységének végső célja a gondozásunkra bízott természeti értékek megőrzése, fenntartása és a nagyközönség számára történő bemutatása. Igazgatóságunk fennállása óta a sajátos arculatú dél-tiszántúli táj természeti értékeinek és területeinek megóvását, fejlesztését és bemutatását tekintette elsődleges feladatának.

A kezelési feladatok minél eredményesebb ellátása érdekében Igazgatóságunk igyekezett az **Uniós források** kínálta lehetőségeket minél jobban kiaknázni. A védett természeti területek állapotának fenntartását, javítását szolgáló tevékenységekre a **Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program** biztosított forrásokat. E programban Igazgatóságunk **négy** nyertes pályázatot bonyolított le **844.297.000 Ft** értékben. Jelenleg a **Környezetvédelem és Energiahatékonysági Operatív Program** keretében **tizenegy** nyertes pályázatunk biztosít fejlesztési forrásokat **3.194.409.800.- Ft** értékben.

Az Európai Unió szempontjából is kiemelt jelentőségű fajok védelmére a közvetlen uniós koordinálású LIFE programok biztosítottak többlet lehetőséget. Igazgatóságunk a tűzok (*Otis tarda*), a parlagi sas (*Aquila heliaca*) és a kék vércse (*Falco vespertinus*) állományának megerősítését szolgáló nemzetközi programokban működik közre.

A tűzok (Otis tarda) a Nemzeti Park címermadara. Állománynövekedésének fenntartása, a nemzeti parki és a kapcsolódó romániai és szerbiai határ menti állományok összehangolt megerősítése az egyik legkiemelkedőbb feladat

„A kék vércse védelme a Kárpát-medencében” címmel Igazgatóságunk az Európai Bizottság által támogatott, 5 éves futamidejű **LIFE+Nature programban** vett részt 2012-től. A programban más magyarországi nemzeti park igazgatóságok mellett romániai partnerszervezeteink is rész vettek. Az aktív védelmi tevékenységnek köszönhetően program időszakában egyértelmű állomány növekedés volt tapasztalható, mind a magyarországi, mind a szlovákiai programterületeken.

Békés megye területén él a magyarországi tűzokállomány mintegy egyharmada. Dévaványa térségében a '70-es évek második fele óta zajlik aktív tűzokvédelem. 1997-óta ezt a tevékenységet a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság végzi. 2016-tól 2023-ig a „Tűzok védelme Közép-Európában” LIFE+Nature projekt is segíti ezt a munkát.

A **parlagi sas** (*Aquila heliaca*), az eurázsiai puszták jellegzetes faja 1995-től újra fészkel a megyében. 2016-ban már **34 pár** fészkeről tudunk, amelyekből 48 fióka repült ki. A parlagi sas védelmét 2012 és 2016 között „A parlagi sas védelme Magyarországon” LIFE+Nature projekt is segítette.

Az ökoturizmus fejlesztése és környezeti nevelés

A térség és a megye idegenforgalmi attrakcióinak sorában kiemelt helyet foglal el a **természeti értékek bemutatása**, amely a többi programlehetőséggel (fürdő, horgászat, stb.) együtt tud gazdag kínálatot biztosítani az érdeklődők számára.

Fentiek okán az **ökoturizmus** fejlesztésének igen nagy figyelmet szentelünk, mivel a szabályozatlan tömegturizmussal szemben a megfelelően szervezett, irányított és kiszolgált ökoturizmus úgy képes kellemes kikapcsolódást és kultúrált ismeretszerzést biztosítani, hogy eközben nem veszélyeztetheti a természeti értékek fennmaradását.

Igazgatóságunk üzemeltetésében jelenleg két látogatóközpont (Szarvason és Dévaványán), egy erdei iskola (Biharugrán), egy múzeumi bemutatóhely (Kardoksúton) és nyolc tanösvény áll. Szálláshely az említettek közül Dévaványán és Biharugrán áll vendégeink rendelkezésére.

Hazánk jeles ornitológusának, természetvédelmi szakemberének, Dr. Sterbetz Istvánnak 2012-ben bekövetkezett halála után 2015. április 2-án került felavatásra a **Sterbetz István Emlékszoba** az akkori Réhelyi Látogatóközpontban, Dévaványán. Az időközben hagyományteremtő jelleggel létrehozott **Tűzokfesztivál** című rendezvényünk idei ünnepén került sor a névváltoztatásra, így az egykori Réhelyi Látogatóközpont 2017. május 6-ától hivatalosan **Sterbetz István Tűzokvédelmi Látogatóközpont** néven folytatja működését. A látogatóközpont továbbra is az ökoturizmus és a környezeti nevelés egyik legfontosabb bázishelye Békés megyében. A dévaványai tűzokvédelmi munka, illetve élő tűzok és ősi magyar háziállatfajták (magyar szürke marha, házi bivaly, rackajuh stb.) bemutatása mellett a múzeumi épületben két állandó tárlat a már említett Sterbetz István Emlékszoba interaktív kiállítás, továbbá a Nagy-Sárrét kialakulását, élővilágát bemutató kiállítás várja az érdeklődőket. A látogatóközpontból kiindulva tanösvény mutatja be a terület jellemző növény- és állatvilágát. A védett területen kijelölt kerékpártúra útvonalak bejárásához kerékpárok bérelhetők. Az oktató- és szállásépületben 48 fő részére szállás vehető igénybe. Szakmai továbbképzések, előadások, tréningek megtartására nyújt lehetőséget az épületben található két 50 fő befogadóképességű előadóterem és a két 25 fős oktatóterem.

Sterbetz István Tűzokvédelmi Látogatóközpont

A következő három év folyamán Igazgatóságunk kiemelt fejlesztéseket hajtott végre a Sterbetz István Tűzokvédelmi Látogatóközpont területén a **Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program** keretében elnyert, több mint 236 millió forint forrás felhasználásával. A projekt megvalósítása során többek között új, a modern kor elvárásainak megfelelő, állandó kiállítás készül el a múzeumi épület emeleti részén, új állatbemutató épület épül, illetve felújításra kerül a Réhelyi tanösvény.

Igazgatóságunk szarvasi bemutatóhelyén a **Körösvölgyi Látogatóközpontban** nagy volumenű fejlesztés történt az elmúlt években. A látogatóközpontnak otthont adó Anna-ligetben 2014. július 26-án került átadásra a **Körösvölgyi Állatpark**, melyben a Kárpát-medencében élő hal- és vadfajok ismerhetők meg testközelből. Az Állatparkban azóta újabb kifutók, illetve a komfortos sétány mellett egy korszerű játszótér is felépült. A fejlesztésnek köszönhetően a látogatólétszám több mint hétszeresére emelkedett a 2013-ban regisztrálthoz képest. A látogatóközpont főépületben a Dél-Tiszántúl természeti értékeit bemutató állandó kiállítás mellett a teljes szezonban időszakos tárlatok tekinthetők meg. A 100 fő befogadóképességű, korszerű technikával ellátott konferencia terem, és a 25 fős oktatóterem konferenciák, tréningek helyszínéül szolgál. A **Gazdasági és Innovációs Operatív Program** keretében elnyert, több mint 330 millió forint támogatási összeg pedig további fejlesztésekre ad lehetőséget a következő években. A projekt keretében megvalósul egy lombkorona sétány az Anna-liget őstölgyes erdejében bemutató az itt található természetes élővilágot és egy új interaktív állandó kiállítás, amin keresztül feltárul a Dél-Tiszántúl táji-, természeti-, és kultúrtörténeti öröksége. A megvalósítás során a látogatófogadás színvonalának fejlesztése is megtörténik: fogadó kapu, tágas parkoló, büfé és ajándék bolt, sétautak, gyermek- és családbarát helyiségek kialakításával.

A Körösvölgyi Látogatóközpont és Állatpark bejárata

A Biharugrán működő **Bihari Madárvárta** idén ünnepelte fennállásának tízedik évfordulóját. Megnyitása óta nemcsak mint komfortos szálláshely és rendezvényhelyszín vált a régió turisztikai bázishelyévé, hanem mint színes programok és tematikus túrák kiindulópontja is. Igazgatóságunk 2012-ben fűtéskorszerűsítést hajtott végre az épületegyüttesen, melynek köszönhetően azóta a Madárvárta az év minden napján várja szállóvendégeit. Az erdei iskola környezettudatosságra nevelő táborok, szakmai műhelymunkák helyszíne. A szállásépületben 6 db 3+3 ágyas fürdővel ellátott lakrész és 3 db 2 ágyas, szintén külön fürdővel rendelkező szoba található, így összesen 42 fő elszállásolására alkalmas. 90 m²-es nagyterme előadások, értekezletek, gyakorlati foglalkozások lebonyolításának optimális színtere. Minden május harmadik hétfőjén 2013 óta kerül itt megrendezésre a **Bihari Táj Napja** című rendezvény, mely a régió egyik legnépszerűbb programjává nőtte ki magát. A fejlesztéseket a Madárvárta mellett található **Sző-réti tanösvény** kialakítása és 2016. évben történő átadása folytatta, melynek köszönhetően már nemcsak szállóvendégek látogatnak el ide.

Túra indul a Bihari Táj Napján a Madárvár-táró

Igazgatóságunk az **„A kék vércse védelme a Kárpát-medencében”** című LIFE+ program keretében, a szakmai program megvalósítása mellett, fontos fejlesztéseket eszközölt a **Kardoskúti Múzeum** épületében. Az épület belső tereinek megújítása mellett elkészült egy új interaktív kiállítás, mely a Kardoskúti Fehér-tó természeti értékeit és hazánkban egyedülálló módon a madárvonulást mutatja be a XXI. század elvárásainak megfelelően. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság legrégebbi és egyben legnépszerűbb programjának, a **Fehértó Napja** című rendezvénynek idén már tizennyolcadik alkalommal adott otthont a Kardoskúti Múzeum.

2005-től évente megjelenteti Igazgatóságunk a Nemzeti Park **Turisztikai Programajánló** füzetét. Ez az kiadvány a természetet kedvelő, kirándulási, pihenési célból hozzánk érkező vendégeknek nyújt átfogó képet programjainkról, kiállítóhelyeinkről és azok szolgáltatásairól. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programjaink száma immár meghaladja az évi nyolcvanot, továbbá a nemzeti park részterületein előzetes bejelentkezés alapján egész évben szakvezetési túrákkal várjuk az érdeklődőket.

Az elmúlt évek során több együttműködési-, partnerségi megállapodás is született hazai partnerszervezetekkel (pl. pályázatokhoz, cserekapcsolatról, szakmai tevékenység összehangolásáról, egymás linkjeinek elhelyezéséről honlapon), melyek közül néhányat felsorolunk a teljesség igénye nélkül:

- Alföldvíz Zrt.
- Kardoskúti Napköziotthonos Óvoda
- Szabadkígyósi Wenckheim-kastély és park
- Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium
- Német Imre Alapítvány

- Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar
- Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar
- Szent István Egyetem, Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar
- Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelemiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium
- Bársony István Mezőgazdasági Szakképző Iskola, és Kollégium
- Békéscsabai Szakképzési Centrum Gépészeti és Számítástechnikai Szakközépiskolája
- Szegedi Szakképzési Centrum Déri Miksa Szakképzőiskolája
- Békéscsabai SZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Szakközépiskolája és Kollégiuma
- BSZC Szent-Györgyi Albert Szakközépiskolája és Kollégiuma
- Gyulai Szakképzési Centrum Szigeti Endre Szakképző Iskolája
- Gyulai Szakképzési Centrum Dévaványai Szakképző Iskolája és Kollégiuma

Az előző évekhez hasonlóan folytatódott az együttműködésünk több felsőoktatási intézménnyel a hallgatók gyakorlati képzésére vonatkozóan illetve a középiskolákkal iskolai közösségi szolgálat keretében.

Látványos bemutató az Alföldvíz Zrt. standján a II. Túzokfesztiválon, Dévaványán

Igazgatóságunk az ország egész területén rendszeresen részt vesz **kiállításokon, fesztiválokon**. Ezekon a helyszíneken, valamint a nemzeti parki hálózaton keresztül népszerűsítjük nemzeti parkunkat és Békés megyét is. Minden évben megjelenünk a budapesti **Utazás Kiállításon**, a **Nemzeti Parkok Hete** megnyitó rendezvényein, illetve a két évente megrendezésre kerülő **Országos Mezőgazdasági és Élelemiszeripari Kiállítás és Vásáron**.

Régi magyar háziállat fajták

A védett természeti területek élőhely fenntartási munkái egyre több helyen régi magyar háziállat fajtákkal történő legeltetéssel történnek. Az extenzív legeltetéses gazdálkodás kedvező a gyepeket faj összetételére, ugyanakkor élőhelyet biztosít a legelőkhöz kötődő madárfajok (pl.: vörös és kék vércse, ugartyúk, tűzok, stb.) és emlősök (pl.: ürge) számára. A nemzeti kincssé nyilvánított védett őshonos és veszélyeztetett állatfajták, mint a **magyar szürke szarvasmarha**, **házibivaly**, **racka** és **cigája** juh, a természetes gyepek kezelési feladatain kívül idegenforgalmi értékkel bíró tájképi elemként is szolgálnak. Kulturális örökségünk részeként szerepet kapnak a hagyományörzésben, ezek a gulyák és nyájak a pásztor hagyományok fennmaradásának legjelentősebb helyszínei.

Legelő szürkemarha a kardoskúti pusztán

Egykor a Tiszántúl középső és déli részét a hagyományos mezőgazdaság különböző módszereivel hasznosították. A gazdálkodásra nem, vagy kevésbé alkalmas, eltérő adottságú és sajátosságú tájakon természeti értékekben gazdag területek maradtak fent. A hajdani Kis-Sárrét, a Körösök vidéke, a Dévaványai-, és Békési-sík területein tájképi és természeti értékeiknél fogva nagy kiterjedésű szikes puszták, erdőspusztá- és mocsármaradványok, kaszálók és ligeterdők állnak védelem alatt.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság a védett természeti területek kezelését a pusztai és a hullámtéri környezetben egyaránt őshonos háziállatokkal történő legeltetésre alapozottan végzi a nemzeti park valamennyi tájegységében. A biodiverzitás megőrzésében, a mezei élettérhez kötődő fajok védelmében végzett élőhely fenntartásban, fejlesztésben központi szerepet tölt be a háziállatok jelenléte, amely egyaránt megtalálható a szikes pusztai legelőkön, lőszpuszta gyepeken, ártéri legelőkön.

Az ezres egyedszámú őshonos magyar szürke szarvasmarha, illetve több száz magyar házi bivaly, magyar racka és cigája juh állományt az Igazgatóság három- Kardoskúti Tájegység, Makói Tájegység, Dévaványai Tájegység - téli tartásra kialakított területen tartja, és tenyészt.

Az áprilistól októberig tartó legeltetési időszakban ezekről a telelőhelyekről szállítja az Igazgatóság a magyar szürke szarvasmarha gulyákat a más tájegységen található legelőterületekre, természetvédelmi területkezelés céljából.

A régi magyar háziállataink között a magyar szürke marhát tetszetős küllemével és tekintélyes megjelenésével a gazdasági elismerés és történelmi hagyománytisztelet terén az első hely illeti meg. A magyar Alföld honfoglalás óta tenyésztett szarvasmarhája. Hosszú időn keresztül Közép-Európa legkeresettebb hízómarhája volt. Ennek kétségtelen oka az igénytelen tartási körülményhez való alkalmazkodása, jó húsmínősége és kiváló igavonó volta. Szilárd szervezetű, szívós, rendkívül igénytelen fajta. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek természetvédelmi kezelését többek között szürkemarha állomány legeltetésével végzi, amely nemcsak a természetvédelmi kezelés leghatékonyabb módja, de hozzájárul az őshonos fajta értékes génállományának megőrzéséhez is.

A szarvasmarha távolabbi rokona, a vadbivaly házasítást követően, a népvándorlás során került a Kárpát-medencébe. Igénytelen állat révén mocsaras és nedves lápos területek kezelésében van kiemelkedő szerepe.

A fehér színváltozatú magyar racka fajtára jellemző az igen szépen göndörödő, hosszú lefutású bundafürt, a nemes fejforma, a hosszú, V alakban álló pödrött szarv. Kiemelkedő genetikai értéket képviselő állomány, mind jerke, mind kos tenyészállat előállításban kiemelkedő szerepet játszik.

A kisázsiai eredetű cigája fajta a 18. században a finomabb gyapjújának köszönhetően a kisgazdaságokban vált kedvelté, mint fejősjuh. Az őshonos cigája jellegzetesen hármastej-, gyapjú- és hús hasznosítású hosszúfarkú, és kiváló báránynyelő képességű fajta.

A térség fejlődése és ismertsége szempontjából fontos tényezőnek tartjuk a helyben megtermelt, jó minőségű **ökotermékek** előállítását és piacra juttatását is.

A Nemzeti Park állatállománya a génmegőrzés és területkezelés mellett lehetővé teszi az ebből származó termékek előállítását is. Alapelvünk, hogy a szarvasmarha és bivaly hústermékek feldolgozása és értékesítése során elsősorban a helyi kezdeményezéseket segítsük. Ezekkel a kezdeményezésekkel olyan **termékpályákat** alakítunk ki, amelyhez kapcsolódhatnak a helyi gazdák is.

Nemzeti Parki Termékek

A „Nemzeti Parki Termék” védjegy célja, hogy támogassa a helyi termelőket, helyben élőket (gazdálkodókat, vállalkozókat, kis és közepes társaságokat) és a szolgáltatókat, akik természeti értékekben gazdag területen, hagyományos módon és a természetvédelem érdekeivel összhangban gazdálkodnak. A védjegy a védett természeti területeken megtermelt olyan termékeknek és szolgáltatásoknak ítéhető oda, amelyek megfelelnek a tanúsítványi feltételeknek. A védjegy a vásárlók és fogyasztók felé minőségi garanciaként biztosítja, hogy egy termék vagy egy szolgáltatás az adott régióból származik, hogy a termék vagy a szolgáltatás környezetkímélő módon előállított, jó minőségű, és az adott területhez közvetlenül kapcsolódik. A védjegy levédése 2011-ben történt meg.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság 2013-ban írta ki először pályázatát Nemzeti Parki Termék Védjegy elnyerésére. Első körben 5 termelő 11 terméke kapta meg a védjegy jogosultságot. 2015-ben ismét kiírta Igazgatóságunk a pályázatot. Ekkor a régi termelők is pályáztak új termékeikkel és új termelők is csatlakoztak a felhíváshoz. 2015-ben 4 új termelő és 3 meglévő partnerünk 39 terméke nyerte el a védjegy jogosultságot.

A Védjeggyel rendelkező árucikkek között megtalálhatóak szarvasmarha és juhtejből készült sajtok, gomolyák és joghurtok, különböző **mézek, szörpök, lekvárok**, zöld dió befőtt, magyar szürkemarha húsából készült **páros kolbász és snack kolbász**, szürkemarha párizsi valamint a tűzok védelme érdekében fenntartott gabonaváltóként termelt malátázott árpából készült négyféle ízben kapható **Tűzoksör**.

Védjeggyel rendelkező termelőinket támogatjuk a rendezvényeinken való megjelenéssel is.

Az Igazgatóság Nemzeti Parki Termék védjegyet nyert termékei

Nemzetközi együttműködés

Igazgatóságunk hagyományosan jó kapcsolatokat ápol és megalakulása óta szorosan együttműködik a **magyar-román határmenti területek kezelésével** foglalkozó intézményekkel. Az együttműködés alapját a Körös-Maros közének magyar és román oldalon fekvő, ökológiailag egymással szoros kapcsolatban álló értékes területei, elsősorban a Maros folyó alsó szakasza, valamint a Kis-Sárrét területi egységünkhöz kapcsolódó Cséffa és Nagyszalonta környéki részek adják, de 2005 óta együttműködési megállapodásunk van a **Hargita Megyei Környezetvédelmi Ügynökséggel** is, mellyel Székelyföld természetvédelmi programját támogatjuk.

Az együttműködés legfontosabb eredményeként a Maros folyó romániai alsó szakaszán egy 17 000 hektáros védett terület, a **Maros Völgyi Természeti Park** (Parcul Natural Lunca Muresului), míg a Biharugra környéki nemzeti parki területünkkel közvetlen szomszédságában egy 5002 hektáros védett terület, a **Cséffai Természeti Park** (Parcul Natural Cefa) kialakítása történt meg 2005-ben, illetve 2010-ben. A két természeti park

védetté nyilvánításának sikere annak is köszönhető, hogy Igazgatóságunk aktív szerepet vállal a Magyar-Román Környezetvédelmi Vegyes Bizottság munkájában.

A Magyar-Román Környezetvédelmi Bizottság munkájában a védett területek mellett kiemelt figyelmet kapnak azon veszélyeztetett fajok is, melyek védelme csak a két ország összefogásával, összehangolt tevékenysége révén lehet hatékony. **Közös fajvédelmi tevékenységeink** legfontosabb céljai: a tűzok (*Otis tarda*), a kék vércse (*Falco vespertinus*) és a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), illetve a réti- és a parlagi sas (*Haliaeetus albicilla*, *Aquila heliaca*). Ezeket a tevékenységet döntő részt uniós pályázati lehetőségek kihasználásával valósítottuk, illetve valósítjuk meg.

Igazgatóságunk vezetésével és az Erdélyi-szigethegység Természeti Park Igazgatóság partnerségével 2013-ban futó HURO/1001/302 számú magyar-román határon átnyúló pályázat eredményeként közös hírlevél, a tűzok védelméről szóló közös kiadvány, ökoturisztikai térkép, tájékoztató táblák jelentek meg, és összehangolt monitoring tevékenység zajlott.

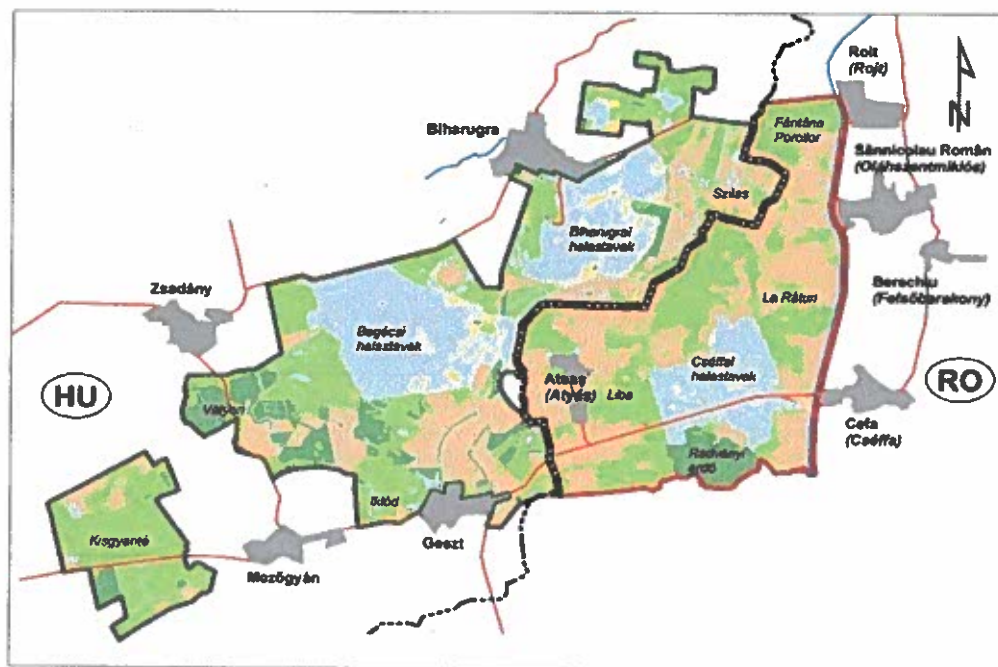

Az Igazgatóságunk koordinálásával futó magyar-román határon átnyúló pályázat partnere az Erdélyi-szigethegység Természeti Park Igazgatóság volt 2013-ban

Együttműködéseink ugyanakkor nem csak a természetvédelmi célú kutatások, a természeti értékek megőrzését szolgáló intézkedések összehangolása céljából előnyösek, hanem a határmenti települések lehetőségeit is nagyban növelik az idegenforgalom területén.

Igazgatóságunk a nagyváradi Don Orione alapítványi iskola, valamint a Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamara partnerségével 2017. májusában nyújtott be pályázatot az Európai Unió határon átnyúló együttműködéseket kiemelten támogató ún. Interreg V-A **Románia-Magyarország Program** kiírására. A két éves futamidejűre tervezett projekt a Körösök menti élőhelyek megőrzését és a természetvédelmi tevékenységek bemutatásához kapcsolódó környezeti nevelés feltételeinek fejlesztését célozza a határ mindkét oldalán.

A projekt keretében többek között javulnának a környezeti nevelés feltételei a barlangjairól nevezetes, Sebes-Körös-menti Vársonkolyos (Șuncuiuș) településen, míg a szarvasi Körösvölgyi Látogatóközpont és Állatpark új attrakciókkal bővíthetne. A partnerségben részt vevő szervezetek intenzív marketing tevékenységet is terveznek Békés és Bihar (Bihar) megye turisztikai vonzerejének növelése érdekében.

A Körös-Maros Nemzeti Park Biharugra környéki területei és a Cséffai Természeti Park egy egységes 13.000 hektáros határon átnyúló védett területet alkotnak

Békés megye természeti örökségének megőrzésével és bemutatásával szélesíteni kívánjuk a helyi, megyei értékek körét, ezzel is szolgálva térségünk jövőjét, melyhez ezúton is kérjük a tisztelt Békés Megyei Önkormányzat segítségét és támogatását.

Szarvas, 2017. október 27.

Dr. Tirják László
igazgató